

ΕΛΕΝΗ ΒΑΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΥ

1974-2006

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

Ἀναζητῆστε τὶς Ἑκδόσεις Ἄγρα
στὴν ἱστοσελίδα μας
www.agra.gr

Ἐὰν ἐπιθυμεῖτε νὰ λαμβάνετε τὸν Τιμοκατάλογό μας
καὶ νὰ ἐνημερώνεστε γιὰ τὶς νέες ἐκδόσεις καὶ
τὶς ἐκδηλώσεις μας, μπορεῖτε νὰ μᾶς ἀποστείλετε
ὄνομα καὶ διεύθυνση.

ISBN 978 - 960 - 325 - 818 - 6

ISBN SET 978 - 960 - 325 - 817 - 9

© 2009, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ Α.Ε.

Ζωοδόχου Πηγῆς 99, 114 73 Ἀθήνα

Τηλ. 210.7011.461 - FAX 210.7018.649

[http :// www.agra.gr](http://www.agra.gr), e-mail : info@agra.gr

καὶ

Ἑλένη Βαροπούλου

φωτός, στο ένιαϊο υποβλητικό κλίμα που περιέβαλλε ήθοποιους και θεατές, βασιζόταν ή ιδιάζουσα θεατρικότητα του τσεχοφικού εκείνου τοπίου, ένα τελικά είκαστικό περιβάλλον με τον τρόπο του Γκρύμπερ, ένα όπτικό ποίημα για τὸ συγκεκριμένο καὶ τὸ ἐλάχιστο.

Ἀπὸ ποῦ ἀντλοῦν τὴ ζωτικότητά τους τὰ τσεχοφικά ἔργα σήμε-
ρα ἢ πῶς μποροῦν τὰ δραματικά πρόσωπα, σὲ παραστάσεις πὺ δὲν ἔχουν μουσειακὸ χαρακτήρα, νὰ δονοῦνται στὸν παλμὸ τῆς σύγχρο-
νης ἐποχῆς; Ὁ Ἀγγλὸς σκηνοθέτης Πῆτερ Μπροῦκ στὸν παρισινὸ
Βυσσινόκηπὸ του, με τοὺς ήθοποιους νὰ ἐκθέτουν τὶς συγκινήσεις
τῶν προσώπων πάνω σὲ ἓνα τεράστιο περσικὸ χαλί, εἶχε ἀναδείξει
τὴ δεκαετία τοῦ '80, στὸ Θέατρο Μπούφ ντὺ Νόρ, τὴ ζωτικότητα
τῆς τσεχοφικῆς ὑπαρξῆς, τὴν ἀνικανοποίητη, τὴ φλογερὴ λαχτάρα
τῆς γιὰ μιὰ ζωὴ ὅπου οἱ εἰκόνες τῆς ἐπιθυμίας θὰ ἔπαιρναν σάρκα
καὶ ὀστά. Θέμα τῆς παράστασής του ἦταν ἡ σύγκρουση ἀνάμεσα σὲ
ἓναν ληθαργικὸ περίγυρο καὶ στὸν ἄσβεστο πόθο ψυχῆς. Μερικοὶ
σκηνοθέτες ἢ σκηνοθέτριες ψάχνουν γιὰ τὶς παραστάσεις τους μιὰν
ἀπάντηση πὺ νὰ σχετίζεται με τὴν κρίση ταυτότητας καὶ με τὸ
σύγχρονο παράλογο. Ὁ Θεῖος Βάνιας τῆς Γερμανίδας σκηνοθέτιδας
Ἀντρέα Μπρέτ, στὸ τέλος τῆς δεκαετίας τοῦ '90, στὴ βερολινέζικη
Σάουμπύνε, ἀνεβασμένος μέσα ἀπὸ τὸ φίλτρο τοῦ Σάμιουελ Μπέκετ
καὶ με μιὰ συγκλονιστικὴ ἀποψίλωση τῆς ὑπαρξῆς, ἀλλὰ καὶ ὁ πρό-
σφατος Θεῖος Βάνιας τῆς σκηνοθέτιδας Ζυλὶ Μπροχέν, τὸ 2003 στὸ
Παρίσι, ὡς ἐπιθανάτιος λόγος γιὰ τὴ φθορὰ τῶν συγκινήσεων μέσα
στὸ θέατρο τῆς καθημερινῆς ζωῆς, συνυπολογίζονται στὶς παραστά-
σεις πὺ φέρνουν τὸν Τσέχοφ κοντὰ στὸ κρίσιμο τώρα.

Θεῖος Βάνιας τοῦ Α. Τσέχοφ ἀπὸ τὴν Πειραματικὴ Σκηνή

Μεσημβρινή, 26 Μαρτίου 1982

Ἀνεβάζοντας τὸν Θεῖο Βάνια τοῦ Ἀντον Τσέχοφ ἡ Πειραματικὴ
Σκηνὴ τῆς Τέχνης στὴ Θεσσαλονίκη δοκιμάζει τὶς ὑποκριτικὲς τῆς
ικανότητες καὶ τοποθετεῖται ἀπέναντι σὲ μιὰ ρεαλιστικὴ γραφὴ με
διαφορετικὲς σκηνικὲς ἀπαιτήσεις ἀπὸ ἐκεῖνες τοῦ Μπέκετ, τοῦ
Λόρκα ἢ τῆς ἀφηγηματικῆς γιὰ παιδιὰ Ὀδύσσειας.

Τὸ ἐγχείρημα, γόνιμο ἀλλὰ καὶ παρακινδυνευμένο, εἰσήγαγε τὸν θίασο στὸ θέατρο τῶν ψυχολογικῶν κινήτρων καὶ τῶν ἐσωτερικῶν παλμῶν, τῆς συναισθηματικῆς ἀπόχρωσης καὶ τῶν κλιμάτων ζωῆς. Ταυτόχρονα ὅμως τὸν ἄφησε ἐκτεθειμένο στὶς δυσκολίες νὰ ἀναπτύξει ψυχικὲς καταστάσεις, νὰ συνθέσει βιογραφίες, νὰ δέσει τὸν ἐξωτερικὸ χρόνο τῆς δράσης μὲ τὸν χρόνο τοῦ βιώματος.

Ἡ ἐπιλογή τοῦ ἔργου συνδέεται μὲ τὸ σκεπτικὸ ὅτι μιὰ πειραματικὴ σκηνὴ συγκροτεῖ ἓνα ρεπερτόριο ποὺ ἀντιπροσωπεύει σημαντικὲς τάσεις τῆς δραματουργίας, ἐλέγχει τὶς ἐκφραστικὲς τῆς δυνατότητες καὶ ψάχνει γιὰ μιὰ σκηنيκὴ γλώσσα μέσα ἀπὸ ἐμπειρίες, ἀπόπειρες, ἀναμετρήσεις ἢ ὀργανικὲς ζυμώσεις.

Ἰδωμένο λοιπὸν ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς αὐτογνωσίας τὸ ἀνέβασμα τοῦ Θείου Βάνια ἀποτελεῖ πράξη τόλμης, προβληματισμοῦ καὶ ἐνδοσκόπησης, ἐνῶ δηλώνει μιὰ πίστη στὰ κλασικὰ κείμενα τοῦ μοντέρνου εὐρωπαϊκοῦ θεάτρου.

Στὸν Θεῖο Βάνια οἱ σκηνὲς τοῦ ρωσικοῦ ἐπαρχιακοῦ βίου, τὰ καθημερινὰ στιγμιότυπα τῆς διαμονῆς στὴν ἐξοχή, πλασιώνουν χαρακτηριστῆρες ποὺ οἱ πρισματικὲς πλευρὲς τους συνιστοῦν δραματικὲς καὶ ἱστορικὲς κατηγορίες, ἀτομικὰ γνωρίσματα καὶ διαπροσωπικὲς ἐξαρτήσεις μέσα σὲ ἓναν ἄψογο ἀστερισμὸ προσώπων μὲ φανερὲς καὶ ὑπόγειες, ρητὲς καὶ ἀνείπωτες ἐκφάνσεις ψυχισμοῦ. Αὐτοὶ ἀκριβῶς οἱ χαρακτῆρες γιὰ νὰ γίνουν πλάσματα, γιὰ νὰ κινηθοῦν καὶ γιὰ νὰ συγκρουσθοῦν στὴ σκηνὴ χρειάζονται ἡθοποιοὺς ποὺ νὰ μὴν περιγράφουν ἀπλῶς τὶς χαρακτηριολογικὲς ιδιότητες καὶ τὶς ἐνδόμυχες ἀντιδράσεις ἀλλὰ νὰ τὶς ἐνσαρκώνουν ἐναρμονίζοντας τὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση μὲ τὸ ἐσωτερικὸ παίξιμο, τὸ δράμα μὲ τὴν κωμωδία, τὴν τετριμμένη, κοινότοπη συμπεριφορὰ μὲ τὶς ἐκλάμψεις λυρισμοῦ. Οἱ ἡθοποιοὶ τῆς Πειραματικῆς Σκηνῆς ἀρκέστηκαν νὰ παραστήσουν τὴν ἡλικία, τὴν ιδιοσυγκρασία, τὶς διαθέσεις, τὸ ἀνθρώπινο πάθος. Συνόδευσαν τὸν τσεχοφικὸ λόγο μὲ ἐπεξηγηματικὲς εἰκόνες ἢ ἐξέθεσαν τὰ ἐλατήρια ποὺ ὑποκινοῦν πράξεις καὶ συμπλέγματα. Ἀπὸ τὸ θέαμα προκύπτει ὅτι, ἐνῶ οἱ ἡθοποιοὶ ἔχουν κατανόησι τὴ δραματικὴ σύσταση καὶ τὰ ὕλικά τοῦ ἔργου, καὶ ἔχουν συνειδητοποιήσι τὸ ἦθος τῶν προσώπων, δὲν κατορθώνουν νὰ δώσουν στὶς φιγοῦρες «σάρκα καὶ ὀστά». Ἄλλοι γιὰτὶ ἡ ἡλικία τοὺς

ἐμποδίζει νὰ ὑποδυθοῦν τοὺς γέροντες, ἄλλοι γιατί ἡ σκηνικὴ ἀνωριμότητα τοὺς καθηλώνει σὲ μιὰ περιστροφικὴ γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους κίνηση. Κι ἄλλοι γιατί ὁ ἴδιος ὁ ρόλος ξεπερνάει τὸ ἐρμηνευτικὸ δυναμικὸ τους. Ἄν καὶ ἀνολοκλήρωτῃ ἡ παράσταση ἐμπεριέχει ὀρισμένα ἀξιόλογα στοιχεῖα ποὺ μπορεῖ νὰ συνυπολογισθοῦν θετικὰ στὴν ἐξελικτικὴ πορεία τοῦ θιάσου. Τὸ γερὸ σχεδιάσμα τῆς Σόνιας ἀπὸ τὴν Ἑφῆ Σταμούλη, ἡ σαφήνεια στὴ διαγραφὴ ἑνὸς συγκεκριμένου εἴδους ἐρωτικῆς ἐλξῆς ἀνάμεσα στὸν γιατρὸ Ἀστρόφ καὶ στὴν Ἑλενα (Νίκος Σεργιανόπουλος, Θάλεια Σκαρλάτου) καθὼς καὶ ἡ ἐπεξεργασία τῆς ταυτότητας τοῦ Θεῖου Βάνια ἀπὸ τὸν Χρῆστο Ἀρνομάλλη συγκαταλέγονται στὶς κατακτήσεις τοῦ θεάματος.

Ὁ σκηνοθέτης Νίκος Χουρμουζιάδης ἀντιμετώπισε τὸν Τσέχοφ μὲ τὴν ἀγωνία φυσιοδίφῃ ποὺ θέλει νὰ φθάσει στὸ κέντρο τῆς τσεχοφικῆς γῆς. Νὰ λύσει τὸ μυστήριον ἀνεπανάληπτων θεατρικῶν ὑπάρξεων, ν' ἀνακαλύψει τοὺς νόμους καὶ τὴ λογικὴ ἑνὸς τέλει ἐνορχηστρωμένου ποιητικοῦ σύμπαντος. Ἀπὸ ὅλες τὶς γωνίες πολιορκῆσε τὸν Θεῖο Βάνια ἡ σκηνοθεσία, χωρὶς ποτὲ νὰ ἐγκαταλείψει τὸ πεδίο τοῦ συγκεκριμένου, τὴν ὑλικότητα κάθε πράγματος καὶ κάθε μορφῆς, τὴν αὐθεντικὴ ἀπεικόνιση μιᾶς κοινωνικῆς μοίρας ὅπως τὴν ὀρίζουν ἡ ἐξουθενωτικὴ φθορὰ τοῦ χρόνου καὶ οἱ χαμένες προσδοκίες, τὸ ἀντικειμενικὸ τέλμα καὶ ἡ ὑποκειμενικὴ ἀνικανότητα, τὰ φευγαλέα σκιρτήματα τοῦ ἔρωτα καὶ οἱ πιστολιές ποὺ ἀστόχησαν.

Σκηνικὴ ἀδράνεια

Τὸ Βῆμα, 2 Ἀπριλίου 1985

Δραματικὰ ἀνενεργὸς καὶ σκηνικὰ ἀδρανὴς προβάλλει Ὁ βυσσινόκηπος τοῦ Ἄντον Τσέχοφ στὸ Ἐθνικὸ Θέατρο παρ' ὅλη τὴν ἀτμοσφαιρικὴ λευκότητα, ποὺ μὲ τὸν τρόπο τοῦ Τζόρτζιο Στρέλερ δηλώνει καταδυναστευτικὰ σὲ ντεκόρ, ἄξεσουάρ καὶ ἐνδύματα τὶς ἀνθισμένες βυσσινιές καὶ τὴν ἀνοιξή, τὸ χιόνι καὶ τὸ παγερὸ χειμωνιάτικο φῶς, τὰ νεογέννητα καὶ νεκροστολισμένα παιδιὰ. Δὲν εἶναι οἱ φαντασμαγορίες καὶ οἱ εἰκονογραφημένες μεταφορές οὔτε τὰ ἄκρως λεπτολόγα κοστούμια ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ λειτουργήσῃ ἡ πρι-